

STRAND KOMMUNE

Høringsutkast

Planstrategi 2020-2023

INNHold

Innledning.....	2
Samfunnsutvikling	3
Styrende dokumenter.....	8
Eksterne føringer	9

INNLEDNING

Kommunen står overfor utfordringer knyttet til demografiske endringer, usikker befolkningsvekst, klimaendringer og økte levekårsforskjeller. I tillegg er kommuneøkonomien under betydelig press.

Globaliseringen fører til at hendelser andre steder i verden påvirker oss raskere enn tidligere. Koronapandemien er et tydelig bevis på dette. Pandemien har på kort tid fått store ringvirkninger på den nasjonale og globale økonomien, og har medført at det nasjonalt er innført de mest inngripende tiltak i fredstid. Det er usikkert hvor lang tid det vil ta før samfunnsøkonomien stabiliserer seg, men pandemien har potensiale for å resultere i katastrofale følger både på person- og samfunnsnivå, på kort og lang sikt.

Ryfast åpnet desember 2019 og gjør at Strand fremover blir en stadig mer integrert del av et felles bo- og arbeidsmarked i Stavangerregionen. Fastlandsforbindelsen bidrar til å forsterke vekstimpulsene og gir store muligheter for Strand samfunnet.

Grensejusteringen mellom Forsand og Strand om overføring av nordre del av Forsand kommune til Strand kommune trådte i kraft 1. januar 2020. 168 innbyggere ble grensejustert til Strand kommune. I tillegg ligger nå Preikestolen, et av landets mest populære turistmål med rundt 300 000 besøkende, i Strand.

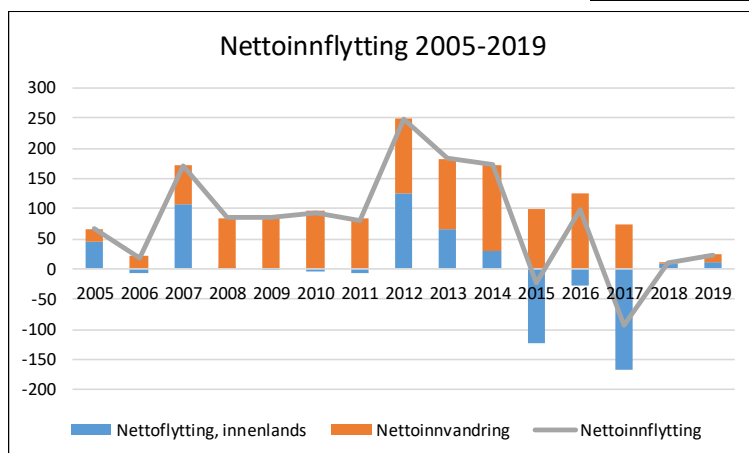
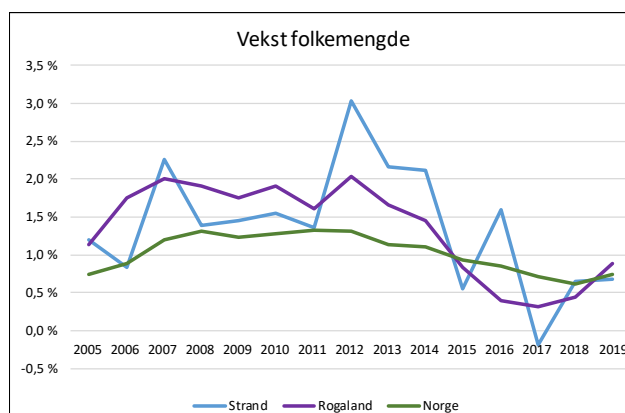
Hvordan skal vi håndtere utfordringene og utnytte mulighetene på en best mulig måte? Hva må vi gjøre for å sikre en bærekraftig utvikling? Hva skal kommunen være for innbyggerne fremover? Hvordan skal oppgaver løses? Hvordan og til hvilken kvalitet skal tjenester leveres? Dette er sentrale spørsmål fremover.

Planer er verktøy for å bli enige om felles mål og prioriteringer, og hva vi vil gjøre for å nå målene. Planlegging skal sikre åpenhet, forutsigbarhet og medvirkning for alle berørte. I forrige kommunestyreperiode var planarbeid høyt prioritert. Sentrale planer som kommuneplanens samfunnsdel, oppvekstplan, beredskapsplan og helse- og omsorgsplan, samt arealplaner er ferdigstilt. Planarbeid er tidkrevende og beslaglegger kapasitet fra organisasjonen. Fremover blir det viktig å arbeide i tråd med planene og måloppnåelse av disse, fremfor å utarbeide nye eller revidere eksisterende planer.

SAMFUNNSUTVIKLING

VIKTIGE UTVIKLINGSSTREKK I STRANDSAMUNNET

Ved utgangen av 2019 hadde kommunen 12 806 innbyggere (ssb.no). Siden 2005 har kommunens befolkning vokst med nesten 2 400 innbyggere, men det har vært en del variasjon i veksten. I 2012 hadde vi høyest vekst med 3%, mens vi i 2017 hadde en befolkningsnedgang på 0,2%. Hele perioden sett under ett, gir en gjennomsnittlig årlig befolkningsvekst på 1,5%. Dette er på nivå med Rogaland fylke og litt høyere enn landet.

Variasjonene i befolkningsveksten er i stor grad som følge av variasjoner i netto innenlands flytting, jfr. figuren til venstre (ssb.no). Den høye veksten i 2012-2014 er en kombinasjon av høy innenlands innflytting og høyere netto innvandring enn normalt, mens vi i perioden 2015-2017 opplever netto innenlands utflytting som har stor betydning for den totale befolkningsutviklingen.

Variasjonene i befolkningsutviklingen gjennom netto innvandring og innflytting samvarierer med internasjonale humanitære kriser som har betydning for høyere bosetting av flyktninger og konjunkturer som påvirker arbeidsmarkedet i regionen. Sistnevnte påvirker både innenlands flytting og arbeidsinnvandring. Selv om andelen første og andre generasjons innvandrere er stabilt på 12%, har fordelingen av landbakgrunn endret seg de siste årene. Andelen arbeidsinnvandrere er siden 2016 redusert fra 59% til 53% (kommunehelse statistikkbank).

Strand inngår i et felles bo- og arbeidsmarked med Nord-Jæren regionen. Dette er forsterket etter åpningen av Ryfast. Samtidig som Ryfast kan bidra til økt befolkningsvekst og næringsutvikling, blir Strand mer sårbar for utflytting og mer avhengig av å være en attraktiv bostedskommune. Etter åpningen av Ryfast opplever Strand så langt en økning av dagsturister til turområder med tilhørende press på parkering. Også detaljhandelen opplever en positiv økning etter åpningen i desember 2019. Ryfast er estimert å ha en tilflyttingseffekt på rundt 0,3% (kilde: Telemarkforskning). Foreløpig har ikke kommunen opplevd noen tydelige endringer i befolkningsveksten som kan tilskrives Ryfast. Befolkningsveksten i 2020, pr utgangen av 2. kvartal, har vært på 0,2% hvor fødselsoverskuddet har veid opp for nettoutflyttingen i perioden. Befolkningsveksten i Strand er sannsynligvis mer avhengig av veksten i arbeidsplasser i regionen og boligbyggingstakten i kommunen og regionen, enn Ryfast alene.

Korona-pandemien har skapt større usikkerhet for den fremtidige utviklingen grunnet lav oljepris, høyere arbeidsledighet og svakere vekstimpulser. Dette påvirker lokal og regional næringsutvikling og har igjen betydning for arbeidsplassveksten og tilflytting til regionen.

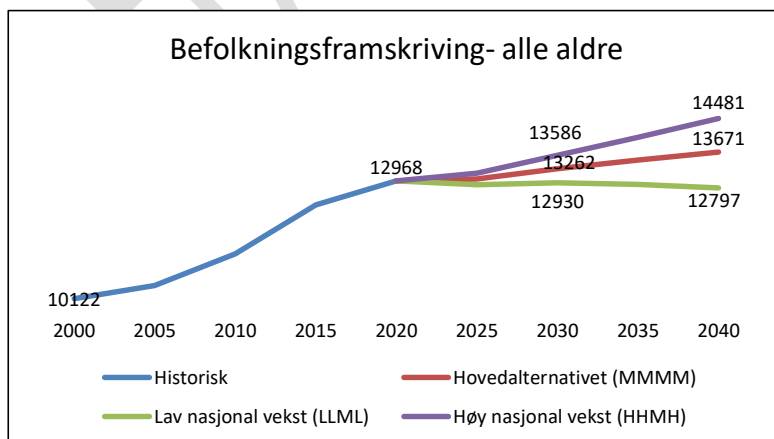
Klimautfordringene bidrar til våtere, varmere og villere vær. Dette påvirker spesielt den delen av næringslivet som er væravhengig som jordbruk og havbruk, samt befolkningen via ras og flom. Arealene må forvaltes godt hver for seg, men også sett i sammenheng. Utfordringsbildet forårsakes ikke av kraftig regn, flom og klimaendringer alene, men også av at arealpolitikken forsterker sårbarheten. Kompakt byutvikling, flere tette flater, intensivt drevne landbruksareal, utbygging langs vassdrag og fjerning av naturlige økosystemer (som våtmark, myr, kantvegetasjon og åpne vannveier), har økt sårbarheten for særlig flom og overvannsproblematikk. Vi må ta vare på naturmiljøet både av hensyn til naturens økosystemtjenester knyttet til klimatilpasning, og av hensyn til naturens og artenes egenverdi. Jordbruk, transport/veitrafikk, sjøfart, bygg og energi, samt nybygg bidrar med store klimagassutslipp i Strand kommune (Kilde: Klimaregnskap Strand kommune). Ryfast representerer en tydeligere bilbasert transportløsning inn og ut av kommunen enn tidligere.

Gjennom grensejusteringen med deler av Forsand har Strand kommune fått et tydeligere forvaltningsansvar for deler av Lysefjorden og Preikestolen som er et nasjonalt turistikon.

Mens utviklingen av Tau sentrum har kommet langt de siste årene, er byutviklingen av Jørpeland sentrum tregere. Det er få bygg eller endringer som er realisert i tråd med områdeplanen og derav har positiv effekt på attraktiviteten.

Kommuneøkonomien er under betydelig press. Strand har vedtatt en ambisiøs investeringsplan som innebærer betydelige løft innen skole, idrett og kultur. Fremover er det i tillegg forventet nye store investeringsbehov blant annet innen helsesektoren, ikke minst på grunn av en aldrende befolkning. I takt med at staten pålegger kommunesektoren flere oppgaver, øker brukernes forventninger til tjenesteleveransen og hva kommunen skal løse, men vi opplever at den statlige finansieringen ikke harmonerer med forventningene og oppgavene. Strand har vedtatt et betydelig omstillingskrav i inneværende økonomiplanperiode som utfordrer organisasjonen og politisk på tjenestekvalitet og tjenesteleveransen. Digitalisering, innovasjon og samskaping vil være viktig i dette arbeidet.

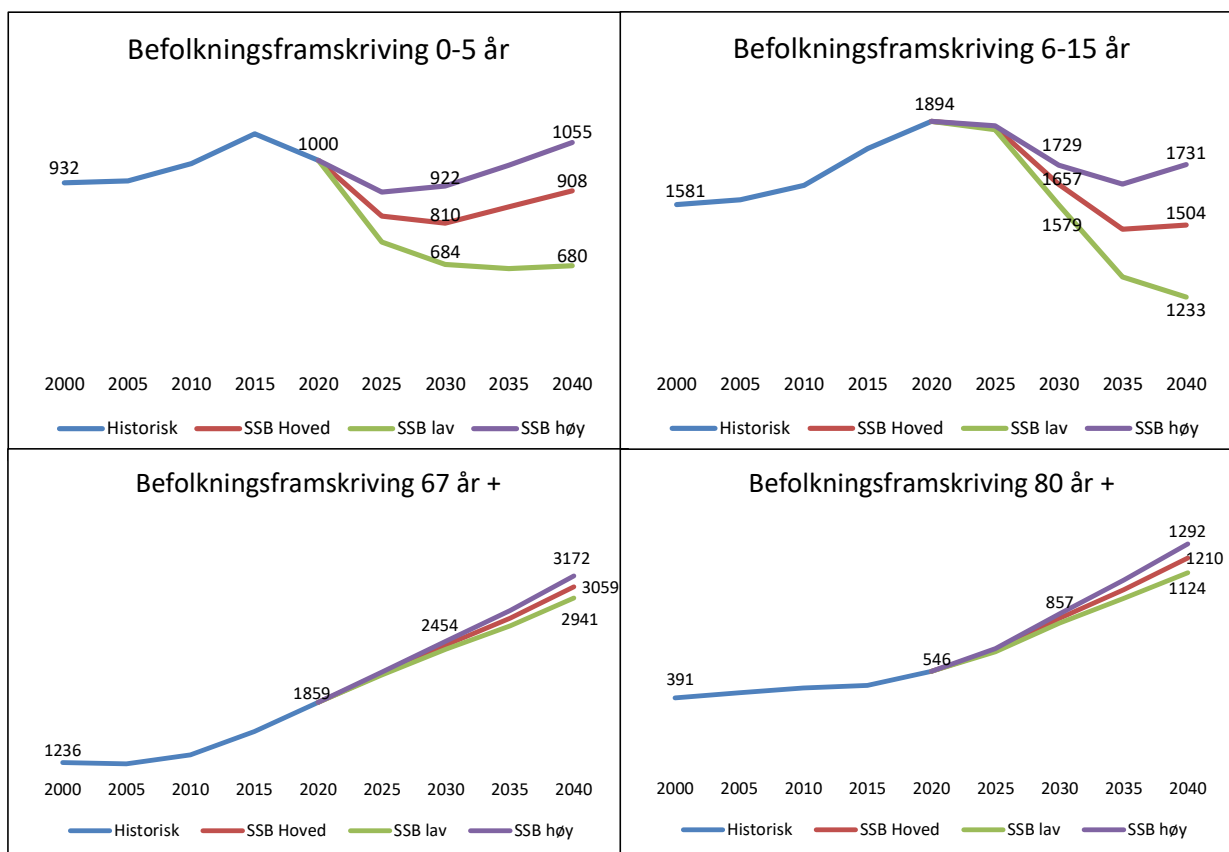
For å være en attraktiv bostedskommune vil det være avgjørende å skille seg ut fra andre kommuner i regionen. Bostedsattraktiviteten i Strand har vært god den siste tiårsperioden. Telemarkforskning rangerer kommunens bostedsattraktivitet på 82. plass av 422 kommuner (Attraktivitetsanalyse 2018). Det innebærer at kommunen har hatt en bedre nettoinnflytting enn forventet ut i fra arbeidsplassveksten i egen kommune og strukturelle drivkrefter for flytting. De strukturelle forholdene er av Telemarkforskning definert som sentralisering, innvandring og arbeidsplassveksten i nabokommuner.

Figuren til venstre viser historisk befolkningsutvikling og forventet utvikling gitt SSBs befolkningsframskrivninger pr august 2020. Oppdaterte vekstprognoser innebærer noe lavere forventet vekst for Strand kommune sammenlignet med prognoser fra 2018 (SSB.no). Hovedalternativet innebærer middels nasjonal vekst. Forventet årlig vekst frem mot 2040 er på 0,3% som er vesentlig lavere enn

den historiske veksten på 1,4% fra 2000 frem til i dag. Fremover vil kommunen i tillegg oppleve en endring i alderssammensetningen som utfordrer tjenesteleveransen og prioriteringene.

Om få år forventes det en nedgang i antall barn i barnehage- og skolealder, mens antallet innbyggere eldre enn 67 år vil øke kraftig, spesielt 80 år pluss, jfr. figurene nedenfor (ssb.no). Antall innbyggere i arbeidsdyktig alder, 16-66 år, vil være relativt stabilt frem mot 2040. Den forventede utviklingen gjelder uavhengig av SSBs scenario for nasjonal vekst.

Samfunnsdelen legger til grunn en årlig vekst på 1% frem mot 2035. De siste årenes befolkningsvekst har vært halvparten av dette. Hovedalternativet for SSB's befolkningsframskriving estimerer en årlig vekst på 0,25% frem mot 2035, mens prognosene for høy vekst gir en estimert vekst på 0,5%. SSBs prognoser tar ikke hensyn til hvordan faktorer som Ryfast og bostedsattraktivitet påvirker tilflyttingen til kommunen. Dette kan bidra til høyere vekst enn prognosene tilsier.

Befolkningsutviklingen og endret demografisk sammensetning legger press på økonomien. Samtidig som befolkningsframskrivingene tilsier en ikke ubetydelig reduksjon i antall barn i skolealder frem til 2040, gjennomfører kommunen betydelige investeringer i skolebygg som tar høyde for en vekst i elevtallet. Kommunen har i tillegg to private friskoler med en total kapasitet på 400 elever.

Da eldre i liten grad flytter på seg, er det rimelig å forvente at prognosene for vekst for denne aldersgruppen vil inntreffe. Det innebærer en dobling av antall innbyggere i alderen 80 år pluss fra vel 500 til rundt 1 200. Også for innbyggere i alderen 67-79 år vil kommunen oppleve en vesentlig økning frem mot 2040, fra 1 300 til vel 1 800. Samtidig som vi blir flere eldre, vil også flere leve med ulike sykdommer og behov for bistand. Fremtidens pensjonister vil sannsynligvis har endrede behov for helse- og omsorgstjenester. Dette kommer i tillegg til dagens utfordringer med blant annet flere brukere med sammensatte hjelpebehov og en økning i lovfestede individuelle rettigheter. Det legger

press på tjenesteleveransen hvor både personell og økonomi blir en knapphetsfaktor. En betydelig økning i eldre, gir samtidig flere unge, friske eldre som medfører et stort potensiale for økt frivillighet.

TEMA FRA FOLKEHELSEKARTLEGGINGEN

Basert på kartlegging av folkehelsestilstanden ved utgangen av 2019 er følgende tema anbefalt prioritert i planstrategien:

- Investere i og sikre lik tilgang til utdanning for alle, som grunnlag for redusert frafall fra videregående opplæring
- Jobbmuligheter, samt økonomisk sikkerhet for personer uten arbeid, er viktig for å sikre gode liv for alle
- Støttende sosiale miljøer og helsefremmende kvaliteter i nærmiljøet
- Redusere fattigdom, og begrense de helsemessige og sosiale konsekvensene for mennesker som lever med vedvarende lav inntekt
- Helhetlige tjenester til spesielt utsatte grupper som rus/psykiatri og ungdom utenfor skole og arbeid

UTVIKLINGSSTRATEGI FRAM MOT 2035

I prosjektet «Strand2050» ble det utviklet fire fremtidsbilder for Strand samfunnet. Fremtidsbildene har fokus ikke bare på befolkningsvekst, men også viktige grep kommunen må gjøre for å styre

utviklingen. Fremtidsbildene er nært knyttet til hvordan kommunens utvikling preges av drivkreftene «styring og handlekraft» og «aktivitetsnivået i olje- og gasssektoren, jfr. figuren til høyre.

Oljeprisfallet i 2014 har vist hvor avhengig Strand og regionen er av olje- og gasssektoren. Samtidig som det er knyttet stor usikkerhet til den fremtidige

aktiviteten i sektoren, har kommunen liten eller ingen påvirkningsmulighet på dette. Kommunens handlingsrom ligger i hvilken styring og handlekraft den utviser. Vi har tro på at Strand kommune utviser en helhetlig og langsiktig planlegging og gjennomføring fremfor ad-hoc beslutninger. Utviklingsstrategien som er lagt til grunn i kommuneplanens samfunnsdel 2019-2035 er derfor i skjæringspunktet mellom fremtidsbilde «eplehekk» og «spirende såkorn». Dette er historiene om en eventyrlig og bærekraftig vekst og et handlekraftig lokalsamfunn som skaper nye muligheter.

Samfunnsdelen legger til grunn en gjennomsnittlig årlig befolkningsvekst på 1% for perioden 2019-2035. Kommunen legger også til grunn økonomisk, økologisk og sosial bærekraftig utvikling av samfunnet, gitt FNs bærekraftsmål.

Viktige prinsipper for å oppnå den ønskede utviklingen ble definert i Strand 2050 til at

- vi har en fremtidstro og en optimisme som gjør at vi våger å satse mer
- vi styrker handlingskraften gjennom overordnet styring og helhetstenking
- vi er aktive og innovative

- vi etablerer gode samarbeidsformer med viktige aktører i samfunnet (næringslivet, tjenestemottakere, frivillige)
- vi skaper engasjement gjennom involvering og deltakelse

Disse prinsippene harmonerer godt med de definerte bærebjelkene i samfunnsdelen og er grunnleggende prinsipper for hvordan vi som samfunn skal arbeide fremover med utviklingen av Strand samfunnet.

Prosjekt Strand2050 legger følgende anbefalinger til grunn for kommunens arbeid med kommunal planstrategi, kommuneplan og øvrige plan og forvaltningssaker

- ta vare på og foredle natur og kulturhistorie
- bruk vannet som ressurs
- bygg tettere i tettstedene
- tillat noe spredt bebyggelse på utvalgte steder
- sikre god kollektivdekning med Solbakk som hovedknutepunkt
- sikre gang og sykkelveg langs sjøen mellom Tau og Jørpeland
- lag en områdeplan for hvert tettsted for å sikre:
 - særegenhet i eksisterende bebyggelse, natur og kulturhistorie
 - at nye utbyggingsprosjekt bidrar til å utvikle og styrke tettstedet
 - høy kvalitet og sammenheng i arkitektur og uterom
 - romslige blå/grønne korridorer som rekreasjonsområder og flomveger
 - begrenset bilbruk, gang- og sykkelavstand mellom boligområder, skole, barnehage og sentrumsfunksjoner
 - kollektivknutepunkt for buss

NASJONALE OG REGIONALE FØRINGER

Regjeringen legger hvert fjerde år frem nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging for å fremme bærekraftig utvikling i hele landet. De nasjonale forventningene skal blant annet følges opp i fylkeskommunenes og kommunenes arbeid med planstrategier og planer.

Regjeringen peker ut fire store utfordringer:

- Å skape et bærekraftig velferdssamfunn
- Å skape et økologisk bærekraftig samfunn gjennom blant annet en offensiv klimapolitikk og en forsvarlig ressursforvaltning
- Å skape et sosialt bærekraftig samfunn
- Å skape et trygt samfunn for alle

Regjeringen vil at FNs 17 bærekraftsmål skal være det politiske hovedsporet for å ta tak i vår tids største utfordringer. De skal være en del av grunnlaget for samfunns- og arealplanleggingen.

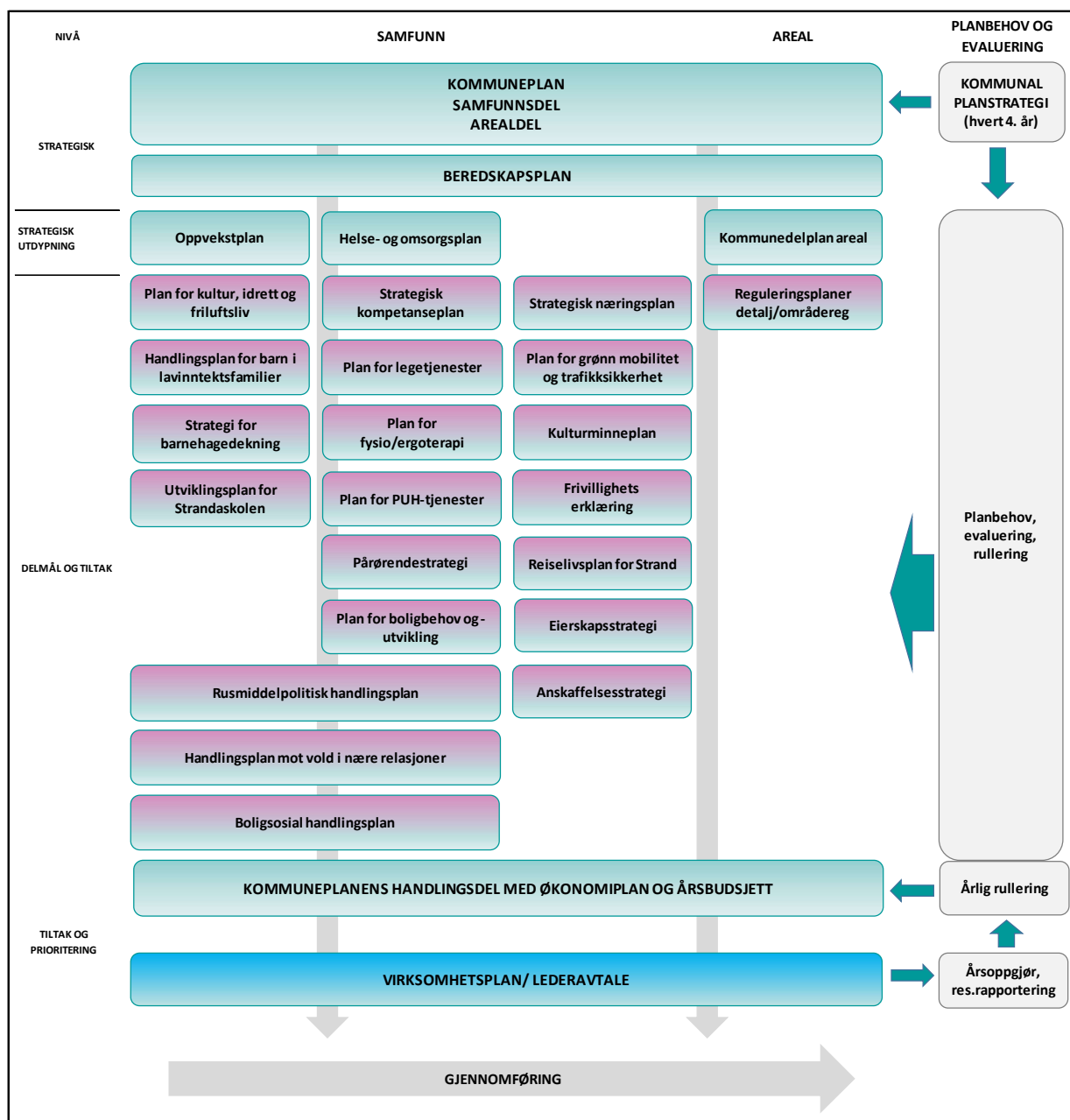
Oversikt over nasjonale og regionale føringer for kommunen finnes i eget kapittel «Eksterne føringer» i slutten av planstrategien.

STYRENDE DOKUMENTER

Kommunens styrende dokumenter er

- Kommuneplanens samfunnsdel 2019-2035
- Kommuneplanens arealdel (revideres 2020-2022)
- Trivsel i fokus – Oppvekstplan 2018-2030
- Helse og omsorgsplan 2020-2025
- Overordnet ROS og Beredskapsplan
- Handlings- og økonomiplanen (årlig rullering)

I tillegg vil kommunen ha planer og strategier som konkretiserer på tvers av kommuneplan, sektorplaner og temaplaner. Figuren nedenfor viser dagens planstruktur som videreføres. Denne ble vedtatt som en del av kommuneplanens samfunnsdel, jfr. KOM-060/19. For oversikt over planer som er foreslått revidert i perioden 2020-2023 jfr. vedlegg 1 Planoversikt.

EKSTERNE FØRINGER

NASJONALE FØRINGER

FNs bærekraftsmål for perioden fram mot 2030. Målene gjelder for alle land inkludert Norge, og er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikheter og stoppe klimaendringene innen 2030. Bærekraftsmålene omhandler landbruk, vannforvaltning, energi og forbruks- og produksjonsmønstre, beskyttelse av økosystemer, bærekraftig bruk av marine ressurser og aktivt arbeid mot klimaendringer og konsekvensene av dem. Med et eget mål om bærekraftige byer og samfunn, er ønsket at stedene vi bor skal bli mer inkluderende, trygge, motstandsdyktige og bærekraftige.

Parisavtalen er en internasjonal klimaavtale som skal sørge for reduksjoner i utslipp av drivhusgasser, klimatilpasning og støtte til omstilling av utviklingsland. Klimaendringer er allerede et faktum, og konsekvensene merkes i form av økt temperatur og mer ekstremvær. Paris-avtalen fra 2015 har mål om at temperaturøkningen på kloden skal holdes under 2 grader og helst under 1,5 grader fram mot år 2100. Norges nasjonale mål om å bli et lavutslippssamfunn innen 2050, innebærer at klimagassutslippene skal gå ned fra rundt 10 tonn årlig til 1-2 tonn per person.

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging utarbeides av Regjeringen hvert fjerde år. Her beskrives mål, oppgaver og interesser som regjeringen forventer at kommunen legger særlig vekt på i planleggingen. I tillegg til bærekraftig areal- og samfunnsutvikling generelt, ønsker regjeringen en aktiv forvaltning av natur- og kulturminneverdier og utvikling av attraktive og klimavennlige by- og tettstedsområder.

Statlig planretningslinje for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging. Planretningslinjen viser statens retning for areal- og transportpolitikken: Arealbruk og transportsystem skal fremme samfunnsøkonomisk effektiv ressursutnyttelse, god trafiksikkerhet og effektiv trafikkavvikling. Planleggingen skal bidra til å utvikle bærekraftige byer og tettsteder, legge til rette for verdiskaping og næringsutvikling, og fremme helse, miljø og livskvalitet. Utbyggingsmønster og transportsystem bør fremme utvikling av kompakte byer og tettsteder, redusere transportbehovet og legge til rette for klima- og miljøvennlige transportformer.

REGIONALE FØRINGER

Følgende regionale planer gir føringer for Strand kommune

- Regionalplan for samordna arealbruk og transport i Ryfylke
- Regionalplan for Jæren
- Regionalplan for folkehelse i Rogaland
- Regionalplan for friluftsliv og naturforvaltning
- Regionalplan for landbruk
- Regionalplan for sjøareal/havbruk
- Akvakulturstrategi
- Reiselivsstrategi
- Jordvernstrategi for Matfylket Rogaland
- Regionalplan for energi og klima
- Regional kulturplan
- Regional plan for byggeråstoff i Ryfylke
- Strategi for bioøkonomi
- Regionalplan for klimatilpasning
- Utviklingsplan for Rogaland